

הַכְנָה פְּרוֹפֶסְיוֹנָלִית לְמִנְהִיגוֹת יְהוּדִית

מאת פרופ' יעקב הארטשמיין

(פרופ' לחנוך וראש המכון לחנוך ומנהיגות צבורית במכללת הישיבה של רייא)

הסבוכת שנוי הזמנים ההולכת וגדלה צוינה בהתמחות תפקידים בחברה, ולרגלה התמחות משרות ותפקידים, שקודם לכן נתמלאו על ידי מתנדבים גרידה, או על ידי אנשים שקבלו השכלה רחבה, בעלי בינה מבוגרת, אבל בלתי מחונכים חנוך-התמחות. יתר על כן, למרות העובדה שאלפי צעירים המחונכים במחלקות שונות המהוות עכשו האוניברסיטה של הישיבה או הישיבות האחרות, שצמחו ועלו, ביחוד בשלש עשרות השנים האחרונות, ולמרות זה שאלפים אחרים בעלי מצפון יהדות, שהתפתחו באמריקה ובארצות אחרות, הופיעו כמנהיגים העוסקים באמונה בצרכי הצבור – ואנו זקוקים למנהיגים כאלה יותר – המנהיגות בעבודת צבור עברה מרשות האנשים הפשוטים לרשות המומחים.

והואיל שהצבור היהודי היה נעדר תנאים נאותים לחנוך פועלים ומנהיגים רוחניים, חברות וסוכנויות יהודיות המבקשות מומחים היו צריכות לסמך על הצבור ומוסדות פרטיים, שעליהם אינה חלה התחייבות הספקת צרכים יהודיים מיוחדים. ובעוד שאחדים מן התפקידים היהודיים, שחונכו למטרה זאת, קבלו חנוך יהודי מקיף והתמצאות יהודית נאותה, רובם היו משוללים חנוך כזה, ואמנם, מחמת הסבה הזאת, הקריבו סוכנויות וחברות יהודיות רבות את התענינותם בתפקידים יהודיים המחונכים בהתמצאות ורקע יהודיים. בעליל, מספר המתכנים מומחים לעבודת צבור בלי חנוך פורמלי גדול ממספר האנשים שקבלו חנוך פורמלי, הצרך בתפקידים המחונכים במיוחד ברקע יהודי, הוכר כיום על ידי יהודים ולא יהודים העוסקים בצרכי צבור. התפתחה הכרה פנימית חזקה שהיהדות האמריקאית מצטרפת בימינו, יותר מאיזה זמן אחר, בתפקידים כאלה, להשפיע ביתר תקף על החיים היהודיים באמריקה שפע מושגי החיים היהודיים הישנים, אם היהדות האמריקאית אומרת למלא את החובה שהוטל עליה עם הריסת מקורות הרוח היהודיים הגדולים באירופה, ואם תחפוץ לשמר על ערכי היהדות.

ובכן, השגת המטרות האלה תלויה בחנוך פקידים נבחרים שקבלו הכשרה למשרות הנהלה פרוֹפֶסְיוֹנָלִיות בעבודת צבור וחנוך יהודיים, והרחבת התכנית של חנוך ילדים בני שחרות ובוגרים.

הישיבות, שהיו במשך הדורות מרכזי ההשכלה הגבוהה ספקו שרות כפול: מנהיגים משכילים חילוניים ומנהלים רוחניים נעלים. כטבעת בשרשרת הזהב של

הישיבות המפוארות, הסמנריון הדתי של רבי יצחק אלחנן, אה בשמו העברי ישיבת רבנו יצחק אלחנן, מלא מראשית הוסדה את התפקידים האלה.

מתחלה, בהיותה הישיבה הראשונה באמריקה, הקדישה את כל תשומת לבה ללמוד התלמוד והספרות המסתעפת ממנו. אחר־כך, בבוא הנהלת הישיבה לידי הכרה, שלא תתכן מנהיגות עושה־רשם באמריקה בלי השכלה כללית, הרחיבה המסגרת, והכניסה לתכניתה השכלה כללית. ב־1915 נוסדה אקדמית התלמוד ומחלקת בית־הספר התיכוני, וב־1918 — קולג'־הישיבה, הקולג' הראשון לאומניות חפשיות ומדעים תחת השגחה יהודית, כחלק אינטגרלי של הישיבה. עם ההכרה, כי התנאים מתחלפים והמון־לחצים יצר צרך בנתינת־טעם לצעירים להמשיך למודיהם שנים אחדות אחר סמיכתם, וכדי להחזיר רבנים העוסקים מאד לחדר הלמוד, למען הרבות השכלתם, ולמען הנך חוקרים בספרות רבנית ושמית, יסדה הישיבה קורסים של סיום. ב־1944 הוצעה התכנית הזאת בפעם הראשונה לעזנת קצרה בקיץ, כדי לתת סיפק לרבנים, מדענים, ומנהיגי־צבור שהודות לעבודתם או למרחק־מקום לא היו יכולים להשתמש בקורסי־הסיום במשך שנת־הלמודים הרגילה.

עם הכרת הצרך לדיין על בעיות חשובות של היהדות האמריקאית, בברור ענינים ראשיים, ובחפוש פתרונות לבעיות, נוספו לתכנית הזאת, בעצת אבטוריסטים מפורסמים וסיועם, כנוסים, חדרי־עבודה ומכונים המוקדשים לפתרון בעיות הנהלה חילונית פרופסיונלית. ההרחבה הזאת התגשמה הודות למתנות הנדיבות ממוסד הרי פישל.

כיום, האוניברסיטה של הישיבה, כהכירה את חובותיה הגדולים וירושתה, כנצר הישיבה הגדולה, אם כל הישיבות באמריקה, ובהיותה האוניברסיטה הראשונה ברשות והשגחה יהודים, היא הקדישה עוד הפעם את כל כחותיה לסיוע מלוא הצרכים של קהלות היהודים באמריקה.

בחדש האחרון פתח דלתותיו בית־ספר לחנוך ומנהיגות קהלתית. המדור השמיני לאוניברסיטה של הישיבה, בית הספר הזה ישתדל לחנך פקידים נבחרים כמנהיגים, מנהלים, מפקחים, דירקטורים של תכניות חנוך, יהודיות וחילוניות; כפועלים במוסדות־חנוך יהודיים; כמדריכים למוסדות־חנוך יהודיים גבוהים; כמורים בקולג' ובשיבה לשפות, לספרויות ולתרבויות השמיות; כמורי עברית לבתי ספר תיכוניים וקולג'יים וכחוקרים בכל השדות האלה.

כמו־כן ישתדל להכין פקידים מוכשרים, כפועלים, אדמיניסטרטורים, ומוציאי־לפעל באגודות קהלתיות, כגון הפדרציות ומוסדות־הצדקה, מועצות קהלתיות, אגודות העוסקות בסיוע בין־לאומי, הטבת הקהלה, ואגודות לעבודת־הצבור, אגודות פרו־פסיונליות, העוסקות בעבודת צבור ומנהיגות ומחקר סוציאלי.

ימציאו תכניות לסטודנטים מסימים הלומדים במשך כל היום או שעות מספר המעונינים בהתשרותם לשרות עושה רשם יותר בשדה שהם עוסקים בו כבר או בשדה שיבחרו להם.

ובעוד שבית-הספר לחנוך ומנהיגות קהלה הזה מכון לספק את הצרכים המיוחדים של הקהלה היהודית, הנהו מקוה, כמו-כן, להוסיף, בעליל, לטובת הכלל לא רק במובן זה, אלא גם במובן חנוכי, ביחוד על ידי התאמצותו לחבר אידיאלים רוחניים עם שמוש עושה-רשם.

עם הכנסת קורסי החנוך ומנהיגות-קהלה תחת קורת בית-ספר אחד ניתן גם מבע להכרה הכללית של שותפות קרובה יותר בין בית-הספר והקהלה, הכרה התולכת וגדלה, גם בכון זה הישיבה מקוה להוסיף נופך רב-ערך.

כמו-כן, הישיבה אומרת להמשיך מחקר חנוכי וחברותי, ביחוד בשותפות עם מוסדות חנוך וצדקה.

כחות הישיבה המכוונים בכונים אלה יתחזקו בהרבה על ידי חזים-לשותפות עם מוסדות-אחים בני-יורק רבתי, ועם אגודות לאומיות וסוכנויות שיאפשרו לאוניברסיטת הישיבה להתפתח בכונים שבהם היא מצוידת להעניק הענקה קוג-סטרוקטיבית, להקדיש כל המקורות שברשותה לעבודה שאין דואג לה במקום אחר, ולהמנע מכפילות בלתי נחוצה מצד צאצאיה.

העבודה המוצעת בבית-הספר לחנוך ומנהיגות-קהלה תביא את הסטודנטים לידי קבלת התארים רב-מדע (M. S.), רב חנוך דתי (M. R. E.) ודוקטור לפילוסופיה (Ph.D.). חברי-המורים של בית הספר לחנוך והנהלת-צבור כולל בתוכו אחדים מחברי המורים של האוניברסיטה של הישיבה, במיוחד אותם מבתי הספר למסימים, פרופסורים חלקיים המבקרים מפעם לפעם, ומרצים ממוסדות-מסימים אחרים בני-יורק רבתי, ופקידים מוציא-לפועל ואדמיניסטרטורים של מוסדות חנוך וסוכנויות חברתיות וצבוריות.

בית-הספר לחנוך והנהלת-צבור ישכן ב"אולם המסימים", אחד משלשת הבנינים שנבנו ושנו בסיוע הממשלה, הבנינים האלה נמצאים בשדרת אמסטרדם מרחוב 185 עד הרחוב 186 מערבה, ומתחברים לבניני האוניברסיטה האחרים בשדרת אמסטרדם מרחוב 186 עד הרחוב 187 מערבה.

ספרית-פולק-למסימים, הנמצאת בבנין השני, תמציא נוחיות לעבודת מחקר לסטודנטים ולחבר המורים, כי בה תאים בודדים, חדרי מחקר וחדר כתבי-יד. באחרון ימצא אוסף כתבי-יד לאהרן עטרת וכתבי-יד אחרים וקובצי כתבי יד. בספריה הזאת יהיה גם חדר קריאה בן מאה ושנים-עשר מקומות-ישיבה. מספר ספריי יהיה 45,000 כרכים.

חושבים גם על יסוד קליניק פסיכי-חנוכי ומעבדה למחקר-צבור, כחלק אינטגרלי של תכנית-חנוך ושרות של בית-הספר לחנוך והנהלת-צבור.

באופן כזה תנתן הזדמנות לחניכים להתבונן ולהשתתף בהוצאה לפועל של העקרונים המבוארים בהדרי-הלמוד, והקהל היהודי ובתי ספרו יקבלו שירותים חשובים.

גם הקליניק וגם המעבדה יעסקו בבעיות העומדות לפני הצבור היהודי ומוסדותיו. בבית-הספר והאוניברסיטה, שהם חלק ממנה, יהיו הראשונים במינם

ברשות והשגחת יהודים בקונטיננט של צפון-אמריקה. בכל הפעולות האלה אוניברסיטת הישיבה תבקש „להזק ברוחות הסטודנטים תודעה קימת של משאות הנפש והירושה הרוחנית של העם היהודי, ולפתח את השכל והאופי על ידי שקידה על הלמודים המחנכים-לטוב שבהם החיים מתעשרים. ישיבת האוניברסיטה מאמינה באמונה שלמה, כי הרקע של היתדות ומתנה לקדמה האנושית, ימריצו את בינת החניך בלמודים הליברליים“.

אוניברסיטת הישיבה תמשיך לכלכל „גדול הרמוני, שבו יסודות הידיעה והתרבות החדשות בשדות האמנות, המדע, והשרות, ממוזגים ביסודות התרבות היהודית, באפן שהסטודנטים יתחנכו ברוח שכלתני נעלה“, ויתפתחו כבנים ובנות בקיאים „באמונת עם ישראל ורוחו ומסורים אליהם, ויוכלו להכיר את ההרמוניה היסודית של החיים“.

מזוינים באמונה וקביעות רוח שהודות להם, באופן יוצא מן הכלל, עם ישראל נשאר בחיים, והודות להם אמן-הלב והנסיון של החלוק, מנהלת הישיבה מביטה על המשימות שהוטלו עליה בכטחון, ומאמינה שתוכל להעניק שרות רב-ערך לאנושות בכלל וליהדות ולאמריקה בפרט.

